

İSLAMCI GENÇLER İLE İSLAMCI OLMAYAN GENÇLERİN MEZHEP ALGILARI ÜZERİNE KARŞILAŞTIRMALI BİR ARAŞTIRMA*

A Comparative Research on the Perceptions of The Islamist Youth
and Non-Islamist Youth Towards Sect Phenomenon

Ahmet Ayhan KOYUNCU**
Kadir CANATAN***

Öz

Bu makale kendini İslamcı olarak tanımlayan gençlerle kendisini böyle tanımlamayan gençlerin mezhep olgusu karşısındaki algılarını ve tutumlarını karşılaştırmalı olarak incelemektedir. Araştırma, sosyal medya kullanan 17-35 yaş grubunu hedeflemektedir. Nicel araştırma tekniklerinden anket aracılığıyla gerçekleştirilmiştir. Pandemi döneminde sosyal medya kullanan gençler arasında başlatılan anket, kartopu tekniği ile yaygınlaştırılmıştır. Çeşitli internet ve sosyal medya araçları ile hedef kitleye ulaşılmaya çalışılmış, 1000 genç ile anket hedeflenmiştir. Ancak çabalara karşın ankete katılan kişi sayısı 778'le sınırlı kalmıştır. Katılımcıların bir kısmı, 35 yaş üzerinde olduğu için ankette

Abstract

This article comparatively examines the perceptions and attitudes of young people who define themselves as Islamists and those who do not define themselves as such, towards the phenomenon of sect. The research targets the 17-35 age group that uses social media. The research was conducted through survey, a data collection tool commonly used from quantitative research techniques. The survey, which was launched among young people using social media during the pandemic period, was popularized by the snowball technique. Facebook, Twitter, WhatsApp, Instagram, and Mail, such as internet and social media tools to reach the target audience, 1000 young people were targeted to conduct surveys. But despite all efforts, the number of respondents was limited to 778. Some of the participants were not included in the

* Bu çalışmanın etki kurul onayı İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Etik Kurulundan 13/07/2020-050.01.04 tarih ve sayı numarası ile alınmıştır.

** Doç. Dr.; Afyon Kocatepe Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Sosyoloji Bölümü, Afyonkarahisar, Türkiye / e-posta: ahmetakoyuncu@hotmail.com / ORCID ID: 0000-0002-9056-7283

*** Prof. Dr.; Sabahattin Zaim Üniversitesi, Sosyoloji Bölümü Öğretim Üyesi, İstanbul, Türkiye /e-posta: kadir.canatan@izu.edu.tr / ORCID ID: 0000-0003-2358-6051

Başvuru Submission	Kabul Accept	Yayın Publish
01.11.2020	07.12.2021	31.12.2021

DOI: 10.18403/emakalat.819514

değerlendirme sürecine alınmamıştır.

Araştırma grubunda erkekler (yüzde 69) kadınlar (yüzde 31) oranında temsil edilmektedir. Gençlerin yaş ortalaması 24'tür. Eğitim itibarıyla lise ve üniversite gençliği daha ağırlıklı bir konumdadır. Bu açıdan bakılınca gelir durumlarının düşük olması anlaşılır bir durumdur. Gençlerin büyük bir kısmı, hayatının önemli bir bölümünü il ve büyük şehirlerde (yüzde 72) geçirmiş olup halen yüzde 74'ü bu tip yerleşim yerlerinde yaşamaktadır.

Araştırmadaki veriler analiz edildiğinde, İslamcı gençlerin diğerlerine kıyasla daha muhafazakâr ve geleneksel oldukları söylenebilir. İslamcı olmayan gençler çoğu konuda mezhepleri eleştirmekte, başka mezheplerden yararlanmanın faydalı olacağına inanmaktadırlar. Bu anlamda İslamcı olmayan gençler geleneksel görüşlerden ayrılmakta ve toplumun endişe edebileceği bir konuma doğru savrulmaktadır.

Bulgular, gençler (özellikle de İslamcı olmayan gençler) arasında mezheplerin tabu olmadığını göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Gençlik, İslamcı gençler, İslamcı olmayan gençler, mezhepler, algı ve tutumlar.

assessment process in the survey because they were over 35 years of age.

Women (31 percent) are less represented in the research group compared to men (69 percent). The average age of the youth is 24 and singles constitute the majority. In terms of education, high school and university youth are more dominant. From this point of view, it is understandable that their income levels are low. Most of the young people have spent a significant part of their lives in provinces and big cities (72 percent), and still 74 percent of them live in such settlements. This means that in this study, mostly the religious identities and sectarian attitudes of urban youth are examined. When the views of young people participating in the study on sects are analyzed, it can be said that Islamist youth are more conservative and traditional compared to others. Non-Islamic youth criticize sects on many issues and believe that it will be particularly beneficial to benefit from other sects. In this sense, non-Islamist youth diverge from traditional views and are thrown into a position where society can worry. All these findings show that sects are not taboo among young people (especially non-Islamist youth), but are now a controversial issue. However, these findings do not mean that young people always have clear opinions about the phenomenon of sectarianism. Although they see sects as human formations and differentiation, they do not look favorably on the issue of updating them in our age. At this point, it can be said that there is a tendency to taboo sects.

Key words: Youth, Islamist youth, non-Islamist youth, sects, perceptions and attitudes.

Giriş

Modernleşme ve sekülerleşme, modern dünyada din olgusunu sosyal hayatın dışına çıkarma ve etkisiz kılma yönünde bir süreci başlatmış ve bu süreç Batı dünyasında 2. Dünya Savaşı'ndan sonra radetik ileri boyutlar kazanmıştır. Modernleşme süreçlerinin Batı dışı toplumlara sıçraması ve genişlemesi benzer olguların ortaya çıkıp çıkmayacağı konusunda bazı tartışmaları beraberinde getirmiştir. Geçtiğimiz yüzyıl Müslüman dünyadaki dini hareketlilikler dikkate alınırsa, işlerin bu dünyada Batı'daki gibi yürümediği açıktır. Kaldı ki Amerika, İrlanda ve Doğu Avrupa ülkelerine uzanan bir hatta Batı dünyasında da din ve dindarlığın hala önemli olduğu; günlük hayattan siyasal ve kültürel hayata kadar oldukça etkili olduğu görülmektedir.

Son dönem sosyolojinin önemli konularından birisi de küresellenen dünyada gençlik¹ konusudur. İletişim ve ulaşım imkânlarının artması pek çok alanda değişim yarattığı gibi gençlik eğilimleri üzerinde de değişim yaratmıştır. İnternet ve bilgi teknolojilerinin gelişmesi bilgiye ulaşımı kolaylaştırmıştır. Bununla birlikte artan bilgi ve bilgi kaynakları seçim yapmayı zorlaştırmakta ve eleştirel bir tutum takınmayı gerektirmektedir. Her konu da olduğu gibi dini bilgi ve değerler alanında da gençler seçim yapmak ve kendi tercihlerini buna göre oluşturmak zorunda kalmaktadırlar.

Bilgi çağındaki yeni durum ve gelişmeler, dinin anlaşılması, yorumu ve yaşanmasında bir yöntem anlamına gelen mezhepsel algı ve tutumları da etkilemektedir. Müslüman dünyada modernleşmeci söylemin en belirgin vurgusu; geleneksel din anlayışının İslam'ın mesajını ve temel değerlerini bastırıldığı ve Müslümanlara zarar verdiğidir. Müslüman dünyanın yaşadığı kötülüklerin temel nedeni olarak geleneksel din anlayışı daha somut olarak da mezhep taassubu gösterilmekteydi. O nedenle modernist İslamcı düşünürler, geleneğin eleştirisi ve tasfiyesini ideolojik gündemlerinin ve eğitim programlarının ayrılmaz bir parçası yapmışlardır. Öze dönüş çağrısı

¹ İnsan hayatının önemli bir evresi olan "gençlik", biyolojik, psikolojik ve sosyolojik yönü ile insanın bedensel, ruhsal, sosyal ve ahlaki gelişiminin sağlanmasında ve kişiliğinin oluşmasında oldukça hassas bir dönemdir. Bu dönem, bir yandan çıkmazlar, bunalımlar, kararsızlıklar ile gençlerin, gerek kendisiyle gerekse de çevresiyle çatışma halinde olduğu bir dönem iken, diğer yandan ise hayallerin, ideallerin, tutkuların filizlendiği kendini tanıma, bulma ve bir kimliğe bürünme çabalarının yoğunlaştığı bir dönemdir. Zeynep Dilekli, *Kendini Dindar Olarak Tanımlayan Gençlerin Aile Algısı Üzerine Sosyolojik Bir Araştırma: Afyonkarahisar İli Örneği* (Afyonkarahisar: Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2019). 8.

hem modernist hem de selefi akımın ortak temasıdır. Bununla birlikte mezhep olgusuna yaklaşımları birbirinden oldukça farklıdır.

Mezhepler hakkında İslam dünyasında kabaca iki yaklaşım göze çarpmaktadır: Bunlardan ilki selefi, öze-dönüşçü tavidir. Buna göre mezheplerin tamamı İslam'dan sapmayı ve sapkınlığı ifade etmektedir. Bunların ortaya koyduğu görüşlerin de hiçbir meşruiyeti bulunmamaktadır. Diğer yaklaşım da kendi mezhebî kimliğini İslam'ın yerine ikame eden tutucu yaklaşımdır. Bu yaklaşımın sahipleri kendi mezhebinin İslam'ın tam bir temsili olduğuna inanmakta ve diğer mezhepleri batıl ve yanlış akımlar olarak görmektedir².

Mezhep, Arapça “zhh” kökünden türemiş olup, gitmek, gidilecek ve takip edilecek yol, anlamına gelmektedir. Mecazi olarak kişinin yöneldiği inanç ve yol anlamlarında da kullanılmaktadır.³ Terim anlamında ise, “dinin aslı veya fer'î hükümlerinin dayandığı delilleri bulmakta ve bunlardan hüküm çıkarıp yorumlamakta otorite sayılan âlimlerin ortaya koyduğu görüşlerin tamamı veya belirledikleri sistem” şeklinde tanımlanmaktadır.⁴ Pratik açıdan bakıldığında mezhepler dinin anlaşılması ve yaşanması açısından oldukça önemli bir konuma sahiptir.

Modern zamanlarda dini gelenek ve bu geleneğin taşıyıcısı olan mezhepler tartışma konusu olmuştur.⁵ Özellikle İslamcı düşünce ve hareketlerin ortaya çıktığı 19. yüzyılın ikinci yarısından itibaren İslam düşüncesinde önemli tartışma alanlarından birisi haline gelmiştir.⁶ Bu dönemde yapılan tartışmalarda üç ana yaklaşım söz konusudur. Bazı İslami düşünce ekolleri ve Müslüman düşünürler, mezhebi adeta dinin kendisi olarak algılamış ve mezhebi kutsallaştırma yoluna gitmişlerdir. Bu gelenekçi akıma bir tepki olarak mezhebi önemsizleştiren modernist bir anlayış da ortaya çıkmıştır. Bu yaklaşım dinin ana kaynaklarına dönüşü savunan öze dönüş hareketlerinin bir sonucudur. Üçüncü bir yaklaşım ise, mezhebe eleştirel bir bakış ortaya koyan, onu bir din değil bir yöntem olarak gören, duruma göre mezhepler arası telif (mezhepleri birleştirme) uygulamasını da uygun bulan bir anlayıştır. Aslında üç

² Mehmet Evkuran, “Çağdaş İslam Düşüncesinde “Mezhep” Krizi: Mezheplerin Dinsel/Teolojik Meşruiyeti ve Sosyolojik Anlamı Üzerine”, *Kelâm Araştırmaları Dergisi* 13/2 (2015), 619.

³ Mustafa Öz, *Ana Hatlarıyla İslam Mezhepler Tarihi* (İstanbul: Ensar Yayınları, 2018), 23.

⁴ İlyas Üzüm, “Mezhep”, *DİA*, (Ankara: TDV Yayınları, 2004), 29: 526.

⁵ Mehmet Ali Büyükkara, *Çağdaş İslami Akımlar* (İstanbul: Klasik Yayınları, 2015), 23.

⁶ Ahmet Ayhan Koyuncu, *İslamcılık ve Demokrasi* (İstanbul: Pınar Yayınları, 2018), 67-75.

yaklaşım da, yeni olmayıp, kökleri klasik İslam düşüncesinin şekillendiği dönemlere kadar gitmektedir.

Bu çalışmada İslamcı gençlerin mezhepler konusundaki algı ve kanaatleri yoklanmaktadır. Bu noktada İslamcı gençlerin diğer gençlerden ne kadar farklılaştığını anlamak için gençler iki kategoriye ayrılarak incelenmiştir. Kendisini İslamcı olarak tanımlayan ve tanımlamayanlar sürekli olarak karşılaştırılmış ve farklılaşan noktalar ön plana çekilmiştir. Araştırmaya katılan gençlerin yarısından biraz fazlasını, kendisini İslamcı olarak tanımlayan gençler (% 54,4) oluşturmaktadır. Mezhepler bağlamında dört mesele ölçülmeye çalışılmıştır: Gençlerin mezhep algısı, mezhepler arası ilişkilere bakışı, mezhep olgusuna yönelik eleştirileri ve son olarak da mezheplerin güncellenmesi meselesi hakkındaki fikirleri. Bu başlıklar altında kendilerine yöneltilen sorulardan elde edilen bulgular, gençlerin aidiyet duydukları dini kimlik ile ilişkili olarak analiz edilmiştir.

Araştırmanın Problemi

2000'li yıllara girerken siyasi dengelerdeki değişime bağlı olarak Türkiye toplumunun muhafazakârlaştığı konuşulurken⁷, bir süre sonra muhafazakârların sekülerleşmesi⁸, ardından da bugünlerde gençlerin “deistik” eğilimler gösterdiği⁹ şeklinde bir tartışma kamuoyunu meşgul etmektedir. Bu iddiaları teyit eden sosyolojik veriler pek ortada olmamakla birlikte, son yirmi yılda gençlerin dini kimliklerinde bir değişim olup olmadığı önemli bir merak konusudur. Ancak bu değişimin hangi alanda ve ne yönde olduğu araştırmalarla ortaya konması gereken bir husustur. Bu bağlamda çalışmamızın ana problemini, gençliğin mezhep algısı ve tutumları oluşturmaktadır. Gençlerin mezhep olgusuna nasıl baktığı, mezheplerin bir gereklilik mi yoksa dine ve inananlara zarar veren bir olgu mu olduğu, dini anlama noktasında nasıl bir işleve sahip olduğu gibi konularda görüşlerinin ne olduğu yoklanmaktadır. Burada karşılaştırmalı bir yaklaşımın daha anlamlı olacağı düşünülerek, kendisini “İslamcı” olarak niteleyen gençler ile bu yönelimin dışındaki gençlerin mezhepsel algı ve tutumları analiz edilecektir. Din üzerinde daha fazla bilgi ve düşünce sahibi olduğu varsayılan “İslamcı gençler”in diğer gençlerden farklı bir profil çizmesi beklenmektedir.

⁷ Konda Araştırma ve Danışmanlık, “Biz Kimiz?” (Erişim 29 Eylül 2020).

⁸ Volkan Ertit, *Endişeli Muhafazakârlar Çağı* (Ankara: Orient Yayınları 2020).

⁹ Gerçek Hayat, “Anne Ben Deist Oldum” (Erişim 29 Ekim 2020).

Araştırmada İslamcılığın ne olup olmadığı tanımlanmamıştır. Dini ve politik anlamda gençlerin kendilerini nasıl tanımladıkları yoklanmıştır. Bu noktada kendini “İslamcı” olarak tanımlayan gençler ile kendisini böyle tanımlamayan gençler arasında bir karşılaştırma yapılmıştır. Araştırmaya katılan gençlerin yaş ve eğitim seviyesi dikkate alındığında “İslamcı” ifadesiyle neyin kastedilmiş olabileceği konusunda gençlerin fikir sahibi oldukları varsayılmıştır. Her araştırma belirli varsayımlardan hareket eder, bu araştırmada da bir tanımlama yapılmamış olması ve gençlerin kendi tanımlarının esas alınmış olması, araştırmacıların varsayımı olarak kabul edilmelidir.

İslamcı gençlerin mezhepler karşısındaki algı ve tutumları, onların etkilendikleri akımlar hakkında da bize bir fikir verecektir. Ortaya çıkan bulgular değerlendirildiğinde, İslamcı gençlerin selefi, öze dönüşçü akımların mı yoksa mezhebi kimliği dini kimliğin yerine koyan gelenekçi ve tutucu akımların mı etkisi altında olduğu anlaşılacaktır. Bu yönüyle araştırma, sadece gençlerin geldiği yeri değil, aynı zamanda etkisinde kaldıkları çevreler hakkında da bilgilendirici boyutlar içermektedir.

Araştırmanın Yöntemi

Araştırmanın evrenini sosyal medya kullanan 17-35 yaş grubu oluşturmaktadır. Pandemi döneminde sosyal medya kullanan gençler arasında başlatılan anket, kartopu tekniği ile yaygınlaştırılmıştır. Facebook, Twitter, WhatsApp, Instagram, ve Mail gibi internet ve sosyal medya araçları ile hedef kitleye ulaşılmaya çalışılmış, 1000 genç ile anket yapma hedeflenmiştir. Ancak tüm çabalara karşın ankete katılan kişi sayısı 778’le sınırlı kalmıştır. Katılımcıların bir kısmı, 35 yaş üzerinde olduğu için ankette değerlendirme sürecine alınmamıştır.

Araştırma, nicel araştırma tekniklerinde yaygın olarak kullanılan veri toplama aracı olan¹⁰ anket aracılığıyla gerçekleştirilmiştir. Anket sorularının hazırlanmasında hem gençlerin dini kimliklerini tespit etmeye yönelik soruların olması hem de yukarıda dört başlıkta belirtilen mezhep algısı, mezhepler arası ilişkilere bakış, mezhep olgusuna yönelik eleştiriler ve mezheplerin güncellenmesi konularında algı ve tutumlarının tespit edilmesine yönelik sorular olmasına dikkat edilmiştir.

¹⁰ Elif Kuş, *Nicel-Nitel Araştırma Teknikleri* (Ankara: Anı Yayıncılık, 2012), 44.

Tablo 1: Katılımcıların Profili

Değişkenler	Parametreler	Yüzdeler (%)
Cinsiyet (%)	Kadın	30,7
	Erkek	69,3
Medeni durum (%)	Evli	18,5
	Bekâr	84,1
	Boşanmış/dul	0,4
Yaş ortalaması	24	
Yaş dağılımı (%)	17-22	46,6
	23-28	37,3
	29-35	16,1
Eğitim (%)	Ortaokul	1,3
	Lise	41
	Üniversite	48,7
	Yüksek lisans ve doktora	9
Temel uğraşı (%)	Memur	15,2
	İşçi	7,3
	Esnaf	1,6
	Öğrenci	61,9
	İşsiz/çalışmıyor	12,1
	Diğer	2
Aylık gelir (%)	2000 ve altı	58,6
	2001-4000	23
	4001-6000	11,5
	6001 ve üstü	7
Yaşadığı yer (%)	Büyükşehir	49,3
	İl	24,3
	İlçe/kasaba	20,2
	Mezra/köy	6,2
Yaşamının büyük bölümünü geçirdiği yer (%)	Büyükşehir	47,9
	İl	23,9
	İlçe/kasaba	21,1
	Mezra/köy	7,1

Bu sorular hazırlanırken, sosyal medyadaki tartışmalar ve din sosyolojisi çalışmalarından hareket edilmiştir. 2020 yılının 15 Temmuz- 15 Ağustos tarihlerinde *Google Forms* aracılığıyla oluşturulan anket iki kısımdan oluşmaktadır. Birinci kısmı 11 adet sosyo-demografik sorular, ikinci kısım ise 5'li likert ölçeği kullanarak hazırlanan 19 sorudan oluşmaktadır. Böylece katılımcılara toplam olarak 30 soru yöneltilmiştir.

Online anket sonucu elde edilen veriler, SPSS programı aracılığı ile analiz edilmiştir. Bu bir betimleyici araştırma olduğundan sıklık ve çapraz tablo analizleri yapılmakla yetinilmiştir. Özellikle karşılaştırmalarda çapraz tablo kullanılarak sonuçlar grafikler şeklinde hazırlanmıştır.

Aşağıda cetvelde katılımcıların profilini oluşturan kimlik bilgileri görülmektedir. Buradan anlaşılacağı üzere erkeklere (yüzde 69,3) kıyasla kadınlar (yüzde 30,7) daha az oranda temsil edilmektedir. Gençlerin yaş ortalaması 24 olup bekârlar çoğunluğu oluşturmaktadır. Eğitim itibarıyla lise ve üniversite gençliği daha ağırlıklı bir konumdadır. Bu açıdan bakılınca gelir durumlarının düşük olması anlaşılır bir durumdur.

Gençlerin büyük bir kısmı, hayatının önemli bir bölümünü il ve büyük şehirde (yüzde 72) geçirmiş olup halen yüzde 74'ü bu tip yerleşim yerlerinde yaşamaktadır. Bu demektir ki, bu çalışmada daha çok kentli gençlerin dini kimlikleri ve mezhepsel tutumları mercek altına alınacaktır.

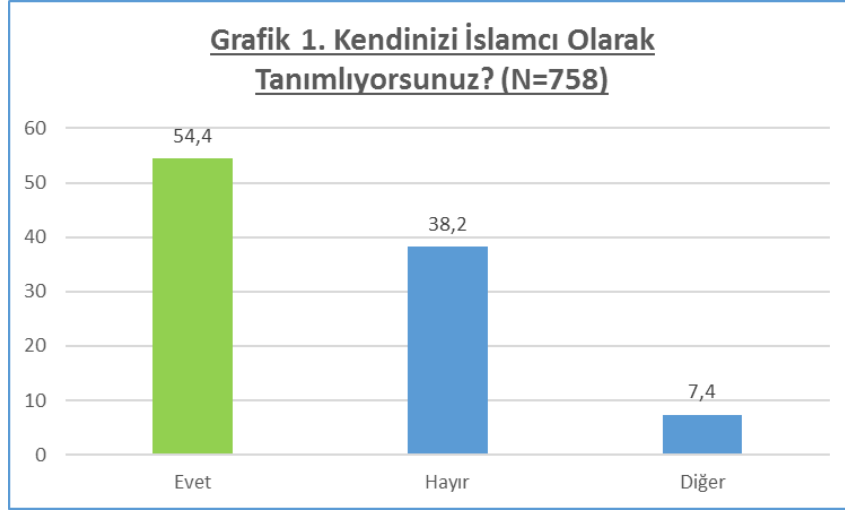
Bulgular

Bu çalışma temsili bir karakter taşımamakla birlikte, İslamcı gençlerle diğerleri arasında yapılacak karşılaştırmalar sonucunda İslamcı gençliğin nerede durduğu konusunda bir fikir vereceği düşünülmektedir. Bu sebeple, bulgular kısmında gençler ilk önce "İslamcı" olup olmadıklarına göre ayrıştırılıp, diğer konularda bu ayrıştırma temel alınarak bir karşılaştırma yapılacaktır.

İslamcı Gençlerin Profili

Çalışmamızda gençleri, "İslamcı" olup olmadıklarına göre analiz etme ve karşılaştırma esas çıkış noktamız olduğu için, katılımcıların kendilerini nasıl tanımladıklarıyla başlamak yerinde olacaktır. Aşağıdaki grafikten anlaşılacağı üzere, katılımcıların yarısından biraz fazlası (yüzde 54,4) kendini İslamcı olarak tanımlamaktadır. Geriye kalan yüzde 38,2'i kendini "İslamcı" olarak tanımlamamıştır. Küçük

bir kesim (yüzde 7,4) ise, kendini başka biçimlerde tanımladığı için çalışmada analiz dışı bırakılmıştır.

İslamcı gençlerin profilini incelediğimizde yüzde 70'inin kadın olması dikkat çekicidir. Doğal olarak gençlerin çoğunluğu öğrenci (yüzde 60) ve bekâr (yüzde 78,5) statüsünde olup öğrencilerin yüzde 49'u üniversite, yüzde 41'i lise düzeyinde öğrenim görmüş ya da görmektedir. Bu statüye bağlı olarak yarısından biraz fazlasının (yüzde 54) aylık gelir durumu 2000 TL ve altındadır. Yüzde 25'i ise, 2001 TL ile 4000 TL arasında değişen bir gelir beyanında bulunmuştur.

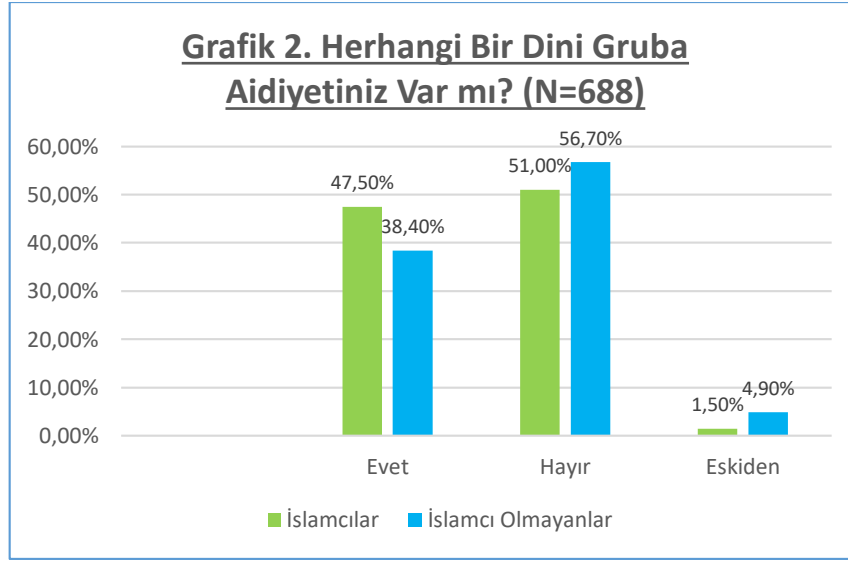
Yerleşim yeri açısından İslamcı gençlerin büyük bir kısmı, yaşamının büyük bir bölümünü büyükşehir (yüzde 44,3) ve illerde (yüzde 24,5) geçirmiştir. Bu gençlerin yüzde 70'i halen büyükşehir (yüzde 45) ve illerde (yüzde 25) hayatını sürdürmektedir.

Bu veriler topluca değerlendirildiğinde, İslamcı gençlerin, özetle eğitilmiş ve kentli bir profile sahip oldukları söylenebilir. Yaş grupları bakımından da, 17-22 (yüzde 48) ile 23-28 yaş (yüzde 35,5) grupları arasında bir yoğunluk söz konusudur.

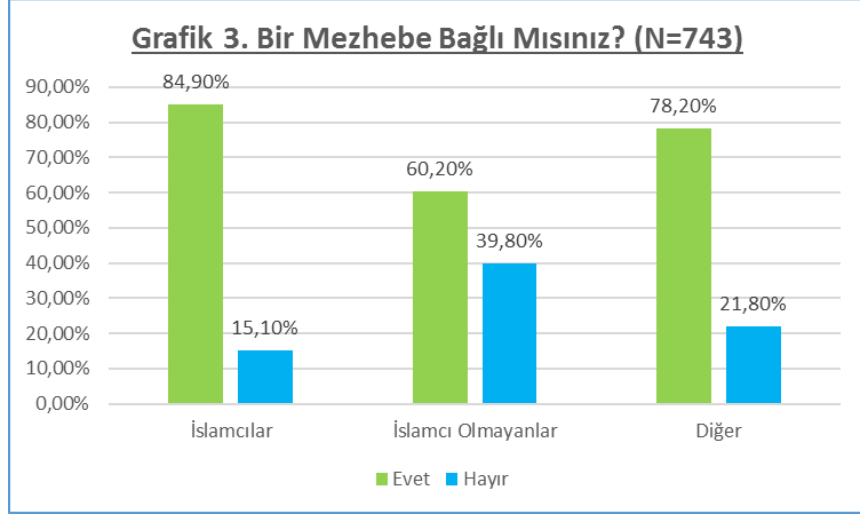
Katılımcı Gençlerin Dini Kimlikleri

Katılımcı gençlerin dini kimlik ve aidiyetleri iki noktada yoklanmıştır. İlk olarak bir dini gruba aidiyetlerinin olup olmadığı belirlenmeye çalışılmıştır. Grafik 2'den görüleceği üzere İslamcı

gençler, İslamcı olmayanlara kıyasla kısmen daha fazla (yüzde 47,50) bir dini gruba aidiyeti olduğunu belirtmektedir. Bununla birlikte İslamcı olmadıkları halde yüzde 38,40 oranında katılımcı gençlerin dini aidiyetlerinin olması dikkat çekicidir. Bu veriler dini aidiyetin İslamcılıkla sıkı bir bağlantı içinde olmadığını göstermektedir. Dini aidiyeti olmayanlar, her iki kesim arasında da çoğunluğu oluşturmaktadır.

İkinci olarak gençlerin bir mezhebe bağlı olup olmadıkları yoklanmıştır. Araştırmada itikadi veya fıkhî anlamda bir ayırım yapılmamıştır, buna gerek de duyulmamıştır. Burada sağduyu bilgisi esas alınarak örtük olarak fıkhî mezhep kastedilmiştir. Çünkü Türk toplumunda günlük hayatta mezheple ilgili bir soru, genellikle fıkhî bir anlam çerçevesinde sorulmaktadır. Bu noktada gençlerin büyük çoğunluğu, İslamcı olsun ya da olmasın, kendilerini bir mezhebe bağlı görmektedir. Bununla birlikte, Grafik 3'de görüldüğü üzere bir mezhebe bağlı olmadığını söyleyen gençlerin oranı (yüzde 39,80), İslamcı olmayanlar arasında daha fazla orandadır. Oysa bu oran İslamcı gençler arasında çok küçüktür (yüzde 15,10). Bu veri, mezhepler konusunda İslamcı olmayan gençlik kesiminde bir kayma yaşandığına dair bir ipucu olarak okunabilir.

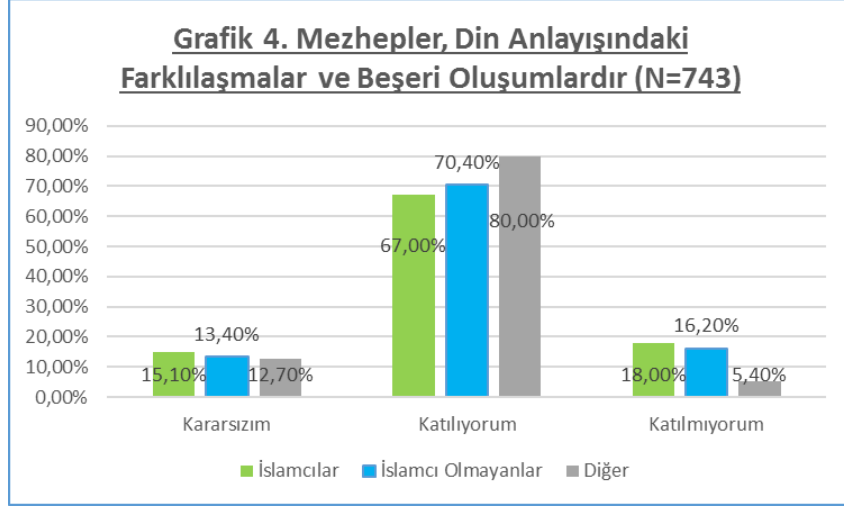

Bu veriler birlikte değerlendirildiğinde dini grup aidiyeti ve mezhepsel bağlılık, İslamcı gençleri tanımlayıcı değişkenler olmaktan uzak görünmektedir. Oysa kamuoyunda İslamcı gençlerin mutlaka tarikat ve cemaat ehli olduğu şeklinde bir imaj bulunmaktadır. Bu imaj, bir gerçekliği ifade etmekten ziyade kurgusal bir etiket olarak değerlendirilmelidir.

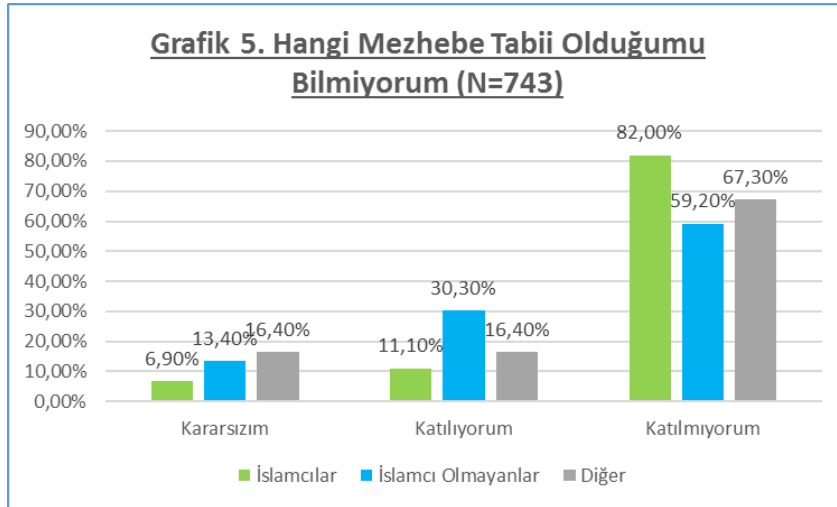
Gençlerin Mezhep Algısı ve Tutumları

Katılımcı gençlerin mezheplere ilişkin tutum ve anlayışlarını anlamamanın ilk adımı, onların mezhep olgusunu nasıl tanımladıkları ya da gördükleridir. Araştırmada bir mezhep tanımı yapılmış ve bu tanıma katılıp katılmadıkları sorulmuştur. Bu tanıma göre “Mezhepler, din anlayışındaki farklılaşmalar ve beşeri oluşumlardır.” Bu önermeye, İslamcı olsun olmasın gençlerin çoğunluğu “katılıyorum” cevabını vermiştir. Kararsızlar kadar önermeye katılmayanlar da azınlıkta kalmaktadır.

Gençlerin ilk etapta böyle bir tanıma paylaşımları önemli bir bulgudur, çünkü mezheplerin “din anlayışlarındaki farklılaşmalar” ve “beşeri oluşumlar” olarak algılanması izafi bir bakışı mümkün kılmaktadır. Böyle bir bakış açısından hareketle mezhepleri mutlaklaştırmak veya kutsallaştırmak pek mümkün gözükmemektedir.

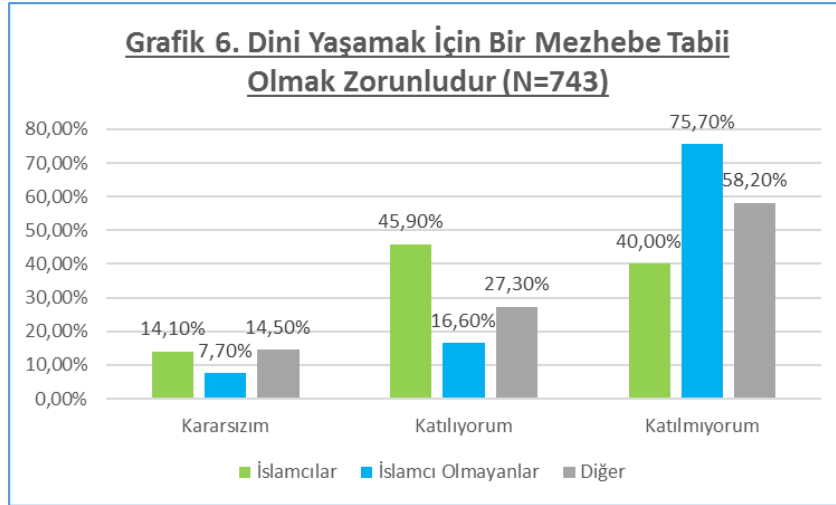

Peki, gençler hangi mezhebe tabii olduklarını biliyorlar mı? Aşağıdaki grafikten anlaşılacağı üzere “Hangi mezhebe tabii olduğumu bilmiyorum” şeklindeki bir önermeye katılmadıklarını belirtmektedirler. Özellikle İslamcı gençler hangi mezhebe mensup oldukları konusunda daha emin görünmektedirler. İslamcı olmayan gençlerin yüzde 30,30’u, bunun aksine hangi mezhebe mensup olduklarına dair bir bilgiyi önemsiz bulmaktadır.

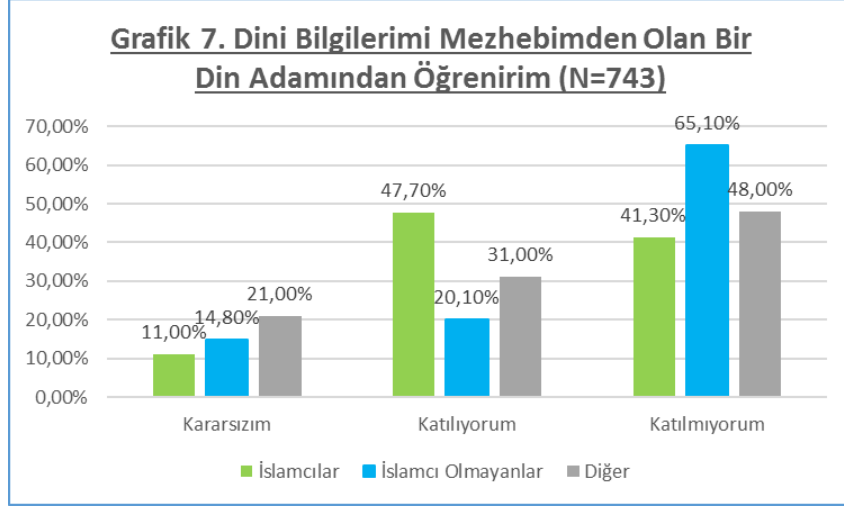

Gençlerin mezhep olgusunu dini anlayıştaki farklılaşma ve beşeri oluşumlar olarak görmesi, mezhep olgusuna izafi bir perspektiften bakmalarını kolaylaştırmaktadır. Eğer mezhepler beşeri bir oluşumlar ise din olgusuyla özdeş olamazlar ve dolayısıyla dini yaşamak için illa mezhebe uymak veya bağlanmak şart değildir! Gerçekten de bu böyle midir?

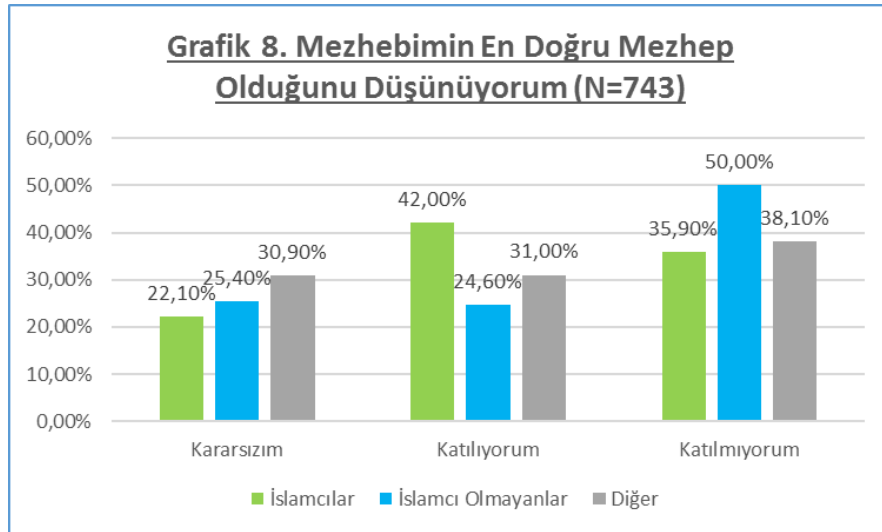
Katılımcı gençler kendi mezheplerinin farkında olmakla birlikte, dini yaşamak için bir mezhebe tabii olmanın zorunlu olduğuna katılmamaktadırlar. Bu konuda İslamcı olmayan gençler daha yüksek bir oranda (yüzde 75,70) bu görüşü dillendiriyorlar. İslamcı gençler ise, tam olarak ikiye bölünmüş durumdadır. Yüzde 46'ya yakını zorunlu olduğunu düşünürken, yüzde 40'a yakın zorunlu olmadığını inanıyor.

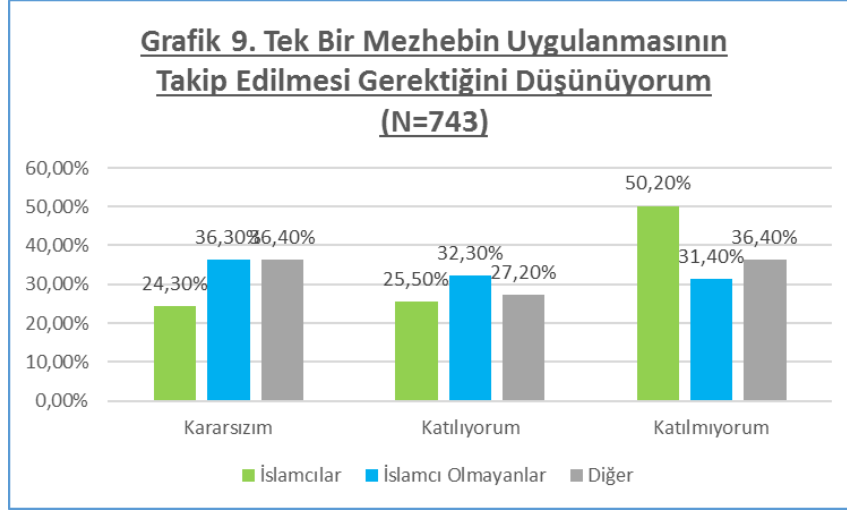
Gençler dini bilgilerini nereden öğrenmeyi tercih etmektedirler? Mezhep konusunda gençler esnek bir görüşe sahiptirler, bu onların dini bilgileri başka bir mezhebe mensup birinden öğrenmelerini kolaylaştırıcı bir etken olmalıdır. Aşağıdaki grafik bu noktada bize bilgi vermektedir. “Dini bilgileri kendi mezhebimden birinden öğrenirim” şeklinde yapılmış olumlu bir önermeye İslamcı olmayan gençlerin çoğu katılmamaktadır. Onlar dini bilgileri başka mezhep imamlarından da öğrenmeye yatkın görünmektedirler. Bu noktada kendini İslamcı olarak niteleyenlerin çoğunluğu (yüzde 47,70’a karşılık yüzde 41,30’u) olumlu önermeye katılmakla, daha mezhepçi bir eğilim sergilemektedir.

Gençlerin gerçekten mezhepçi olup olmadıklarını tespit etmek için çalışmada, onlara daha net bir soru yöneltilmiştir. Bu soru, “Mezhebimin en doğru mezhep olduğunu düşünüyorum” şeklindedir. Aşağıdaki grafikten anlaşılacağı üzere, İslamcı gençlerin çoğu (yüzde 35,90’a karşılık yüzde 42) bu önermeye katılarak mezhepçi bir eğilim ortaya koymuştur. İslamcı olmayan gençler bu konuda daha esnek ve hoşgörülü bir tutum içindedir. Bu önerme karşısında kararsız kalan kişilerin oranının yüksek olması dikkat çekicidir.

Mezhepler konusunda düşünce ve inanç kadar uygulamada önemli bir noktadır. Gençler arasında “Tek mezhep izlenmeli” görüşü ne kadar ağır basmaktadır?

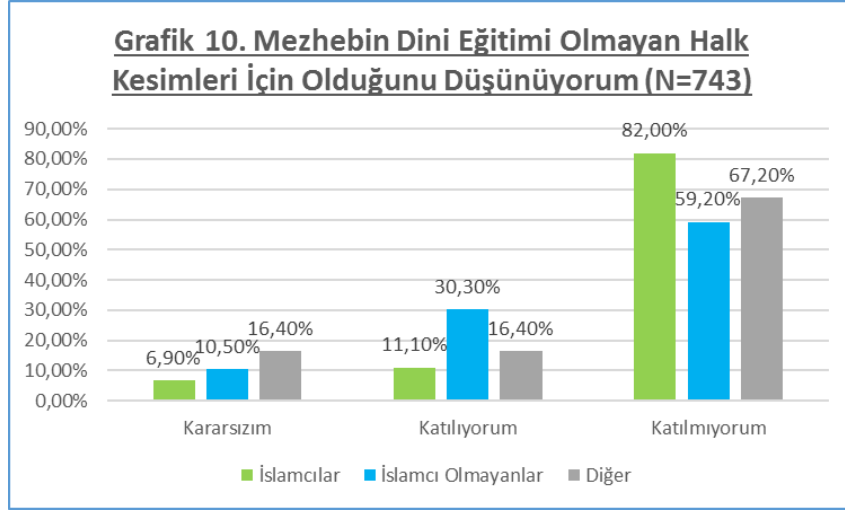

Yukarıdaki grafikten anlaşılacağı üzere, bu önerme karşısında gençler tam bir bölünmüşlük hali yaşamaktadırlar. Kararsızların oranı yüksek olduğu gibi önermeye katılanlarla katılmayanlar da ikiye bölünmüş durumdadırlar.

İslamcı gençler, bir önceki grafikte kendi mezheplerinin “en doğru” mezhep olduğu görüşünde daha kesin ve net bir görüşe sahip iken, uygulamada başka mezheplerin görüşlerine açık olduklarını belirtmektedirler. Yüzde 50 civarında bir kesim önermeye katılmaz iken, yüzde 25,50’si (yani dörtte biri) tek bir mezhebin görüşlerinin uygulanmasını savunmaktadır. İslamcı olmayan gençler ise yarı yarıya bir bölünmüşlük içindedirler.

Mezhepler ve içtihatler söz konusu olduğunda, İslami literatürde havas (seçkin) ile avam (halk) arasında bir ayırım yapılagelmiştir. Bu ayırma göre özellikle halkın müçtehit imamları ve âlimleri izlemesi gerektiğine dair görüşler belirtilmiştir. Bu görüş gençler arasında ne kadar bilinmektedir ve gençler “dini eğitimi olmayan halk” ile mezhep olgusu arasında bir bağlantı kurmakta mıdır? Aşağıdaki grafik bu konuda gençlerin kanaatlerini yansıtmaktadır. Buradan anlaşılacağı üzere, gençlerin çoğunluğu bu görüşe katılmamaktadır. Özellikle İslamcı gençler ağırlıklı olarak katılmamaktadır. İslamcı olmayan

gençler arasında ise bu görüş üçte bir oranında kabul görmüş durumdadır.

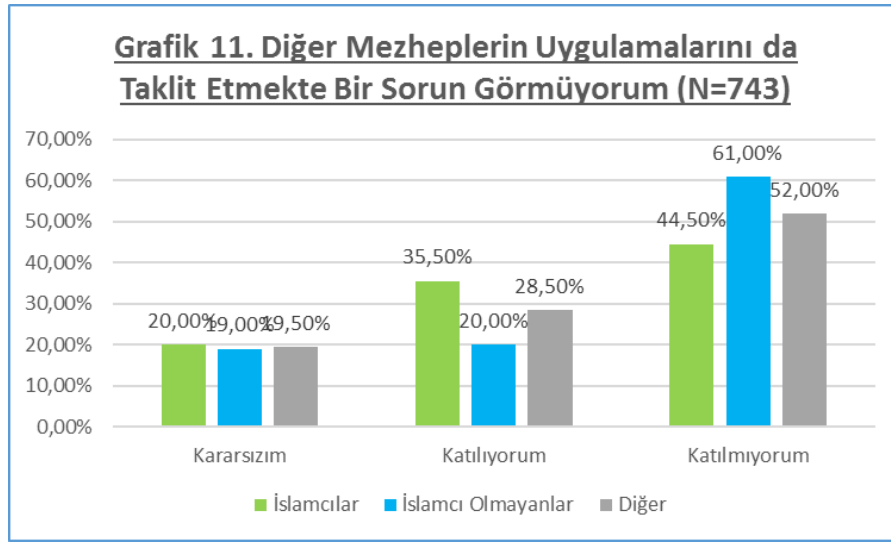

Mezhepsel tutumlarla ilgili veriler topluca değerlendirilirse; İslamcı gençler, mezhep konusunda daha fazla bilgi sahibi, mezhebe tabi olmanın zorunlu olduğunu düşünen ve dini bilgileri kendi mezheplerine bağlı imamlardan öğrenmek gerektiğine inanan gençlerdir. Daha da önemlisi, İslamcı gençler kendi mezheplerinin “en doğru” olduğuna inanmaktadırlar. Bununla birlikte uygulamada başka mezheplere de uyulmasına esnek yaklaşmaktadırlar. İslamcı olmayan gençler, tüm bu konularda daha serbest ve hoşgörülü bir tutuma sahiptirler.

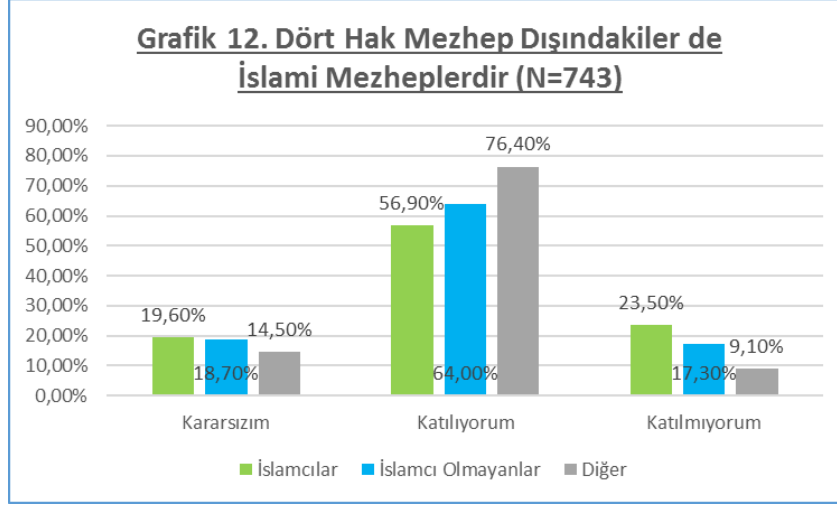
Mezheplerarası İlişkiler Konusunda Gençlerin Yaklaşımları

Mezhep konusundaki kanaat ve tutumlar, aynı zamanda başka mezheplerle ilişkileri de belirleyen ve kapsayan bir boyut içermektedir. Genel olarak şu söylenebilir: Kendi mezhebini en doğru ve üstün kabul eden bir kişi, diğer mezheplere her zaman düşmanca davranmasa da onların görüşlerini izlemekten kaçınır ve kendi mezhebinin görüşlerinin dışına çıkmamaya özen gösterir. Gençlerin diğer mezheplerle ilişkilerini anlamak için üç adet önerme sunulmuştur. İlk önerme şudur: “Din anlayışına uygun olduğu zaman diğer mezheplerin uygulamalarını da taklit etmekte bir sorun görmüyorum.”

Bu önermeye, İslamcı olsun olmasın, gençlerin çoğu, katılmadığını ifade etmektedir. Bununla birlikte İslamcı gençler daha fazla olmak üzere, başka mezheplerin uygulamalarını taklit etmeyi sakıncalı bulmamaktadır. İslamcı olmayanlara kıyasla İslamcılar (yüzde 35,50) bu konuda daha cesaretli görünmektedir. Öte taraftan gençlerin yüzde 20'ye yakını kararsız olduklarını belirtmektedir.

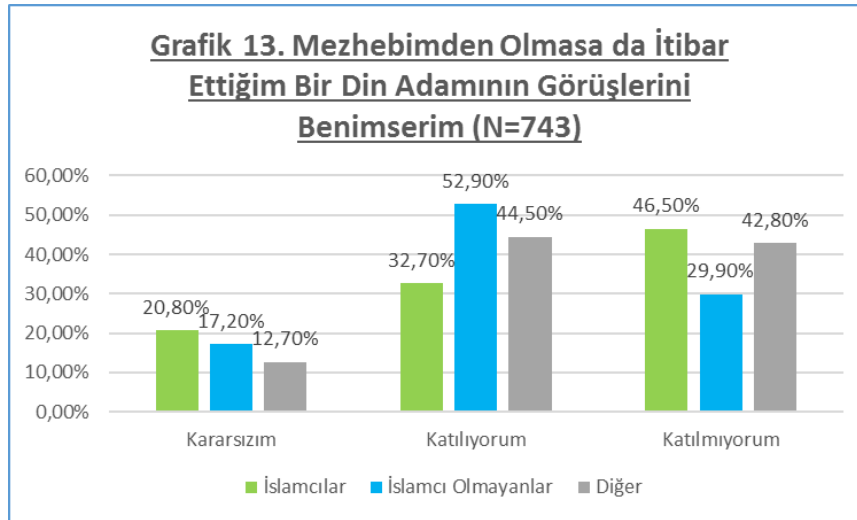

Sünni kesimde geçerli olan bir anlayışa/söyleme göre İslam içinde sadece “4 hak mezhep” bulunmaktadır. Bunların dışındakiler batıl, yani geçersiz mezheplerdir. Bu görüşün gençler arasında ne kadar popüler olduğunu anlamak için “Dört hak mezhep dışındaki mezhepler de İslam dininin mezhepleridir” şeklinde bir önerme sunulmuştur. Aşağıdaki grafikten anlaşılacağı üzere gençlerin çoğunluğu dört hak mezhep dışındakileri de “İslami” bulmaktadır. Bu konuda oldukça hoşgörülü bir tutum sergilendiğini söylemek mümkündür. Bu görüşe katılmayan İslamcılar, yüzde 23,50 kadar bir oranda kalmaktadır.

Son olarak gençlere başka mezheple ilişkiler bağlamında, “Kendi mezhebimden olmasa da itibar ettiğim bir din adamının görüşlerini benimsemekte bir sorun görmüyorum” şeklinde bir önerme sunulmuştur. Aşağıdaki grafikten anlaşılacağı üzere bu konuda gençler tam bir bölünmüşlük hali yaşamaktadırlar. Bu önermeye katılmayan İslamcı gençlerin oranı (yüzde 46,50), katılanların oranından (yüzde 32,70) yüksek görünmektedir. Bu konuda İslamcı olmayan gençler daha hoşgörülü bir tutuma sahiptirler.

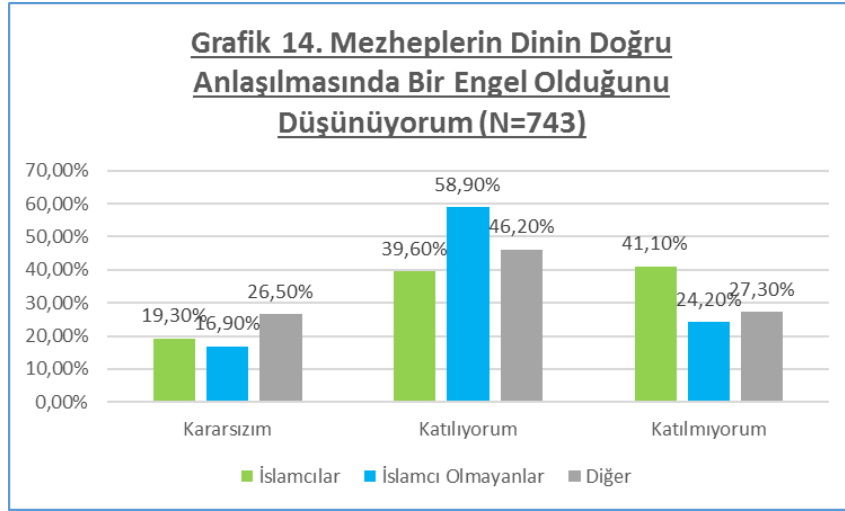
Mezhepler arası ilişkilere yaklaşımda İslamcı gençlerin bağnaz bir tutuma sahip oldukları söylenemez. Çoğunluk “4 hak mezhep dışındakileri” “İslami” bulmakla kalmıyor, mezheplerinden olmayan ama itibar ettikleri din âlimlerinin görüşlerini benimsemekten kaçınıyor. Bununla birlikte diğer mezheplerin uygulamalarını taklit etme konusunda daha çekimser bir tavır sergilemektedir.

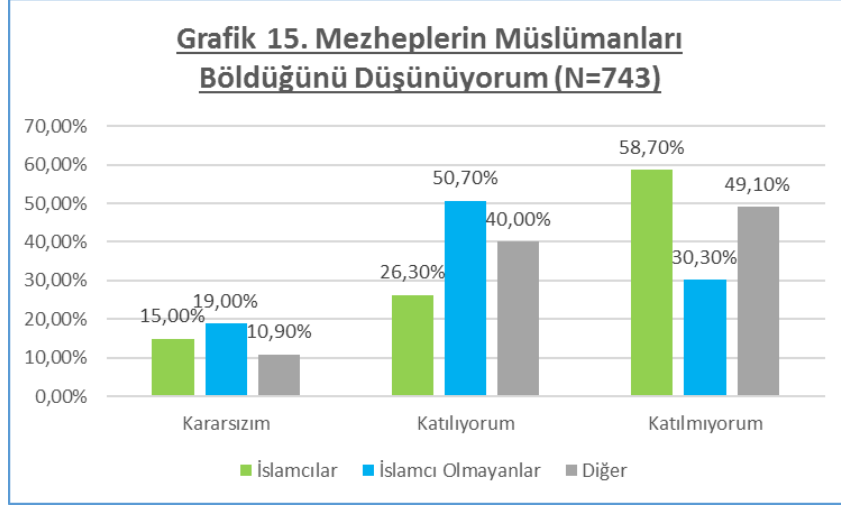
Gençlerin Mezhep Olgusuna Yönelik Eleştirileri

Mezhepler, dinler tarihinin bir gerçeği olmakla birlikte zaman zaman eleştirilere de konu olmuşlardır. Özellikle çağımızda aydınlar ve gençler mezheplerin dinin standart bir anlatımı olarak kabul edilip başka yorumlara imkân tanımadığı için dinde statikleşmeye yol açtığını ileri sürmektedirler. Mezheplerin güncellenmesi bir sonraki başlıkta ele alacağımız bir konu olacaktır ama bundan önce gençlerin popüler mezhep eleştirilerine ne kadar katılıp katılmadıklarını ele almak yerinde olacaktır. İlk popüler eleştiri dinin anlaşılmasıyla ilgilidir: “Mezheplerin dinin doğru anlaşılmasında bir engel olduğunu düşünüyorum.”

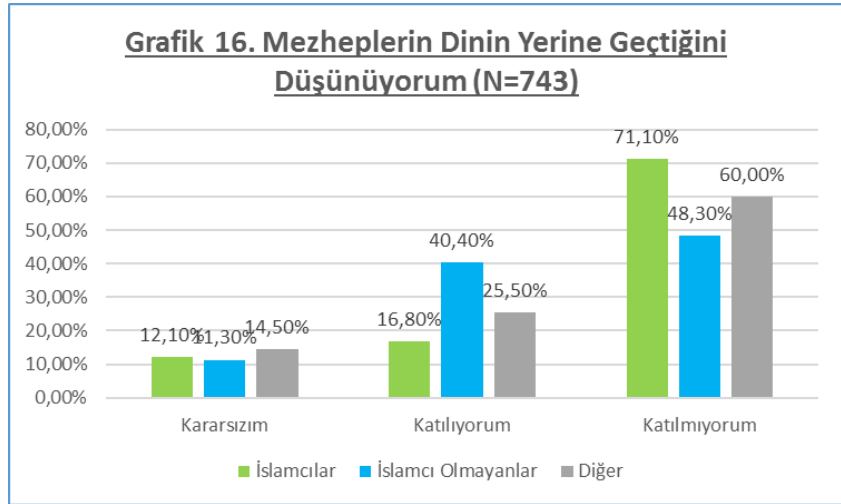
Aşağıdaki grafikten anlaşılacağı üzere bu önermeye, İslamcı olsun ya da olmasın, gençlerin önemli bir kesimi katılmaktadır. İslamcı gençler bu noktada yarı yarıya bölünmüş görünmektedir. İslamcı olmayanlar daha yüksek oranda (58,90) bu önermeye destek vermektedirler.

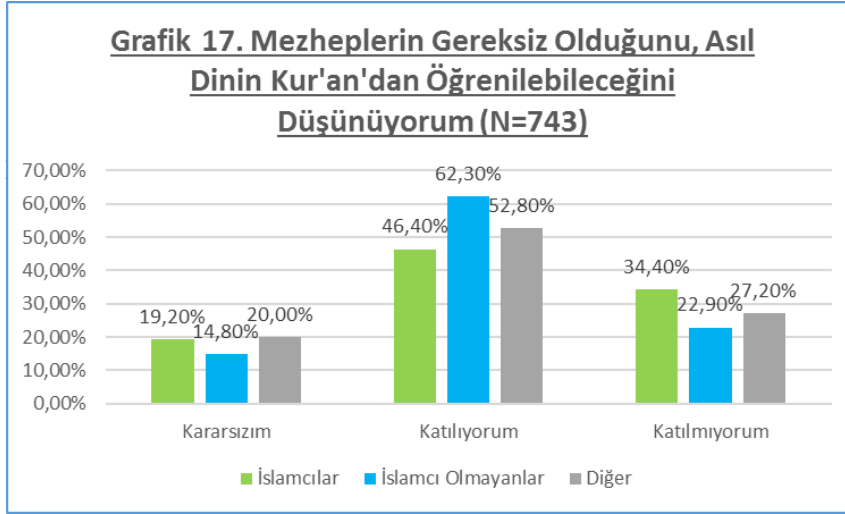
Bir başka popüler iddia, mezheplerin Müslümanlar arasında bölünmeye sebep olduğu fikridir. Bu noktada “Mezheplerin Müslümanları böldüğünü düşünüyorum” önermesiyle gençlerin tepkisi ölçülmüştür. Aşağıdaki grafikten anlaşılacağı üzere, bu fikre İslamcı gençlerden ziyade İslamcı olmayan gençler katıldıklarını belirtmektedir. Bununla birlikte İslamcı gençlerin de üçte birine yakın bir bölümü (yüzde 26,30) bu önerme doğrultusunda düşünmektedir.

Daha radikal bir eleştiri mezheplerin dinin yerini aldığı ve insanların mezheplerini dinleriyle özdeşleştirdikleri şeklindedir. Bu söylemi ölçmek üzere řu önerme yapılmış ve gençlere sunulmuştur: “Mezheplerin dinin yerine geçtiğini düşünüyorum.” Bu önermeye gençlerin çoğunluğu katılmamakla birlikte, İslamcı olmayan gençlerin yüzde 40,40’ı katıldığını beyan etmektedir. İslamcı gençlik içinde ise sadece küçük bir grup (yüzde 16,80) böyle düşünmektedir.

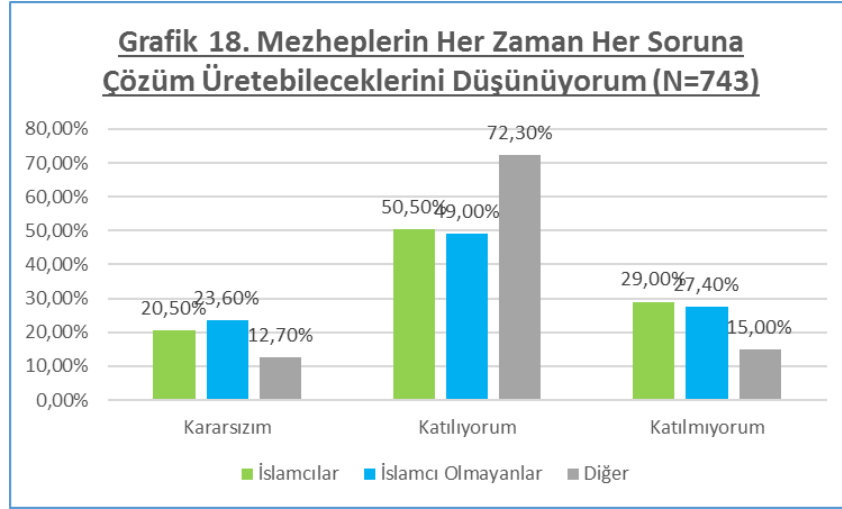
Son olarak mezheplerin gerekli olup olmadığı noktasında bir önerme gençlere sunulmuş ve kamuoyunda “mezhepsizlik” olarak telaffuz edilen fikrin gençlik tabanında ne kadar yer bulduğu yoklanmıştır. “Mezheplerin gereksiz olduğunu, asıl dinin Kur’an’dan öğrenilebileceğini düşünüyorum” şeklindeki önerme, aşağıdaki grafikten anlaşılacağı üzere gençler arasında geniş bir yankı bulunduğunu göstermektedir. İslamcı gençlerin yüzde 46,40’ı bu önermeye katılırken, İslamcı olmayan gençlerin yüzde 62,30’u destek vermektedir. Bu veri, geçen yüzyılda İslamcıların “öze dönüş” olarak ifade ettikleri ve tarihsel din formlarını bir kenara koymak gerektiğini ifade eden düşüncenin, İslamcı olsun olmasın gençler arasında yer tuttuğunu göstermektedir.

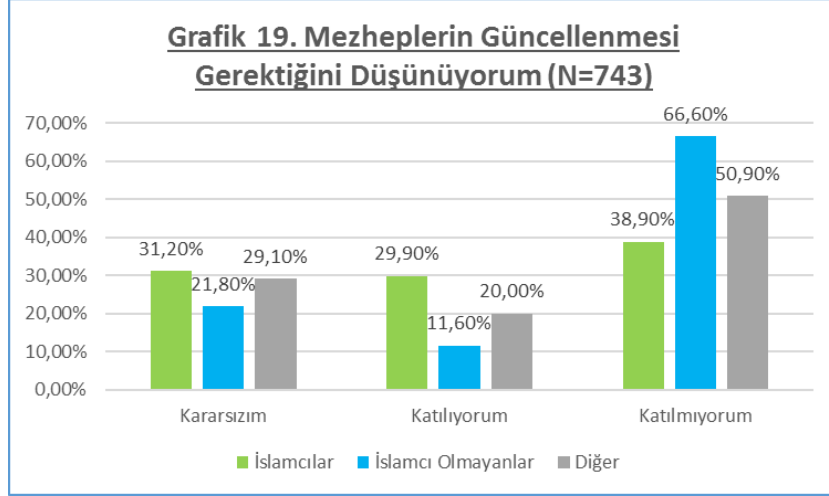
İslamcı gençlerin daha çekimser kaldıkları söylenebilir. Dinin doğru anlaşılmasında mezheplerin engel olduğuna dair görüşe katılımda İslamcı gençler tam bir bölünmüş içinde bulunmaktadır. Çoğunluk, mezheplerin bölünmeye yol açtığı fikrini onaylamadığı gibi dinin yerine geçtiğine de inanmıyor. Tüm bu konularda İslamcı olmayan gençlik daha cesaretli eleştiriler yapmaktadır. İslamcı olan ve olmayan gençler bir noktada buluşuyorlar: Mezhepler gereksizdir, asıl dini Kur’an’dan öğrenilebilir. Çoğunluk, böyle düşünmekle birlikte İslamcı gençlerin üçte biri bu görüşe katılmamaktadır.

Mezheplerin Güncellenmesine Dair Gençlerin Görüşleri

Mezhepler, âlimlerin görüşleri anlamına gelen “içtihatler”le oluşmuş yapılardır. Kaynaklarının bir kısmı ilahi olsa da, çıkarımlar beşeri çabalarla gerçekleştiği için mezhepler “beşeri oluşumlar”dır. 19. yüzyıldan itibaren İslamcılık, “içtihat kapısı”nın açılmasını savunan entelektüel bir hareket olarak doğmuştur. Kendisini “İslamcı” olarak tanımlayan ve bu entelektüel geleneğe yaslanan gençler ne kadar yenilenmeye açık bir duruş sergilemektedir? Çalışmada mezheplerin dinamik yapısına işaret eden iki soru üretilmiş ve bunlar gençlere önermeler şeklinde sunulmuştur. Önermelerden birisi, “Mezheplerin her zaman her soruna çözüm üretebileceklerini düşünüyorum” şeklindedir.

Bu önermeye İslamcı gençlerin yüzde 50,50’si katılırken, yüzde 29’u katılmadıklarını belirtmektedir. İslamcı olmayan gençlerin de benzer şekillerde tepki verdikleri dikkate alınır İslamcı gençlerin konumu ayrıcalıklı bir konum sayılmaz. Bu önerme karşısında kararsız olanların da önemli bir yekûn (yüzde 20-23) tuttukları görülmektedir. Demek ki henüz bu konuda açık bir görüşe sahip olmayan gençler de mevcut bulunmaktadır.

İkinci önerme, mezheplerin güncellenme meselesini içermektedir. Son yıllarda siyaset ve kamuoyunda tartışılan bu konu, “Mezheplerin görüşlerinin güncellenmesi gerektiğini düşünüyorum” şeklindeki bir önermeyle ifade edilmiştir. Yukarıdaki grafikten anlaşılacağı üzere İslamcı olsun ya da olmasın gençlerin büyük bir kısmı bu önermeye katılmadığını belirtmektedir. Bununla birlikte bu önermeye katılanlar arasında, yüzde 30’a varan bir oranla İslamcı gençler başı çekmektedir.

Çağdaş sorunlarla baş etme konusunda İslamcı gençlerin çoğu mezheplerin çözüm üretebileceklerini düşünmektedir. Bu soruya verilen olumlu cevap, mezheplerin güncellenmesi gerektiğine dair görüşe elbette sıcak bakmayacaktır. Nitekim bu yöndeki önermeye İslamcı gençler pek katılmamaktadır. Bununla birlikte İslamcı gençlerin üçte birine yakınının taraftar olması, yenilikçi bir kanadın da varlığını göstermektedir.

Sonuç

Sağlıklı bir değerlendirme için ilk önce, ölçüm yaptığımız dört alanda İslamcı gençlerin diğer gençlerden ne kadar farklılaştıkları belirlenerek araştırmanın ana sorusuna cevap verilecektir. Daha sonra geleneksel düşünceden ne kadar sapma olduğu ve bu sapmanın hangi gençlik kesiminde daha fazla olduğu belirlenecektir.

Bulgular dikkatle incelendiğinde İslamcı gençlerle diğerleri arasında dört noktada bir ayrışma olduğu görülmektedir. Bu dört nokta üç alanda karşımıza çıkmaktadır. Başka bir deyişle gençler

özellikle mezhep algısı ve tutumları, mezheplere yönelik eleştiriler ile mezheplerin güncellenmesine dair tartışmalarda ayrışmaktadırlar. Mezheplerarası ilişkiler konusunda daha çok bir ittifak söz konusudur.

İlk ayrışma mezhebe tabi olmanın zorunluluğu hakkındadır. Bu noktada İslamcı gençler, diğer gençlere kıyasla daha tutucu bir eğilim sergilemektedir. Bu gençlere göre “Dini yaşamak için bir mezhebe tabii olmak zorunludur.” Bu fikre katılan İslamcı gençlerin oranı yüzde 46 iken, İslamcı olmayan gençlerin oranı yüzde 76’a çıkmaktadır.

İkinci ayrışma, kendi mezhebine bakış konusunda karşımıza çıkmaktadır. “Mezhebimin en doğru mezhep olduğunu düşünüyorum” önermesine İslamcı gençlerin yüzde 42’si katılırken, İslamcı olmayan gençlerin yüzde 50’si katılmamaktadır. Bununla birlikte yüzde 6 puan fark büyük bir fark değildir.

Üçüncü ayrışmayı, mezheplerin Müslümanları bölüp bölmediği noktasında görüyoruz. “Mezheplerin Müslümanları böldüğünü düşünüyorum” önermesine İslamcı gençlerin sadece yüzde 26,30’u katılırken, İslamcı olmayan gençlerin yüzde 50,70’i katılmaktadır.

Son olarak mezheplerin güncellenmesi konusunda İslamcı olmayan gençler daha çekimser bir tavır ortaya koymaktadır. “Mezheplerin güncellenmesi gerektiğini düşünüyorum” önermesine İslamcı gençlerin 30’a yakını katılırken, İslamcı olmayan gençlerin sadece yüzde 11,60’ı katılmaktadır.

Bu dört konu temelinde bir değerlendirme yapacak olursak, İslamcı gençler daha fazla geleneksel ve tutucu bir eğilim içindeyken, İslamcı olmayan gençler daha rahat ve serbest bir tutum sahibidirler. Başka bir deyişle geleneksel düşüncelerden daha fazla sapma eğilimi göstermektedirler.

İslamcı gençler ile diğerleri arasındaki karşılaştırmayı bir tarafa bırakıp genel anlamda geleneksel düşüncelerden hangi noktada gençlerin ayrıldıklarına baktığımızda, pek çok konuda İslamcı olmayan gençlerin alışıldık görüşlerin dışına çıktıklarını görüyoruz. İslamcı olmayan gençlerin yüzde 76’sı dini yaşamak için bir mezhebe tabi olmayı zorunlu görmüyor, yarıdan biraz fazlası kendi mezheplerinden olmasa da itibar ettiği bir din adamını taklit edebileceğini düşünüyor, yarısı mezheplerin Müslümanları böldüğüne inanıyor, yüzde 71’i mezheplerin dinin yerine geçtiğini düşünüyor, yüzde 62’si mezheplerin gereksiz olduğunu, asıl dinin Kur’an’dan öğrenilmesi gerektiğini savunuyor ve yüzde 61’i diğer mezheplerin uygulamalarını taklit edebileceğini belirtiyor.

İslamcı olmayan gençlerin bu görüşlerine bakıldığı zaman onların geleneksel düşünceleri paylaşmadıkları ve özellikle mezhepler konusunda çok esnek ve yenilikçi düşüncelere sahip oldukları söylenebilir. Ayrıca mezhepler arası ilişkiler konusunda da oldukça hoşgörülü bir tavra sahip oldukları görülmektedir. Eğer bu gelişmeler, gelenekten sapma anlamında bir endişe konusu ise en çok İslamcı gençler arasında mezheplere karşı eleştirel bir tavır olduğu anlamına gelmektedir.

İslamcı gençler ile İslamcı olmayan gençler sadece üç noktada ortak bir fikre sahiptirler. İlk olarak pek çoğu “4 hak mezhep” söylemine katılmıyorlar. Ehl-i Sünnet’in dört hak mezhebinin dışındakileri de “İslami” mezhep olarak görüyorlar. İkinci olarak her iki grup da dinin anlaşılmasında mezheplerin sorun yarattığına inanıyorlar. Son olarak mezheplerin her zaman çözümler üretebileceği noktasında pozitif bir yaklaşımı dillendiriyorlar.

Tüm bu bulgular, gençler (özellikle de İslamcı olmayan gençler) arasında mezheplerin tabu olmadığını, artık tartışmalı bir mesele haline geldiğini göstermektedir. Bununla birlikte bu bulgular gençlerin mezhep olgusu hakkında her zaman net düşüncelere sahip oldukları anlamına gelmiyor. Mezhepleri beşeri oluşumlar ve farklılaşmalar olarak gördükleri halde onların çağımızda güncellenmesi meselesine pek sıcak bakmamaktadırlar. Bu noktada mezhepleri tabulaştırma eğilimleri olduğu söylenebilir.

Kaynakça

- Büyükkara, Mehmet Ali. *Çağdaş İslami Akımlar*, İstanbul: Klasik Yayınları, 2015.
- Dilekli, Zeynep. *Kendini Dindar Olarak Tanımlayan Gençlerin Aile Algısı Üzerine Sosyolojik Bir Araştırma: Afyonkarahisar İli Örneği*. Afyonkarahisar: Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2019.
- Ertit, Volkan. *Endişeli Muhafazakârlar Çağı*, Ankara: Orient Yayınları, 6.Baskı, 2020.
- Evkuran, Mehmet. "Çağdaş İslam Düşüncesinde "Mezhep" Krizi: Mezheplerin Dinsel/Teolojik Meşruiyeti ve Sosyolojik Anlamı Üzerine", *Kelâm Araştırmaları Dergisi*, 13/2. (2015), 615-633.
- Gerçek Hayat, "Anne Ben Deist Oldum". Erişim 29 Ekim 2020. <http://www.gercek hayat.com.tr/dosya/anne-ben-deist-oldum/>
- KONDA, "Biz Kimiz?". Erişim 29 Eylül 2020. https://konda.com.tr/wp-content/uploads/2017/02/2008_04_KONDA_Hayat_Tarzlari.pdf adresinden 29.09.2020 tarihinde alınmıştır.
- Koyuncu, Ahmet Ayhan. *İslamcılık ve Demokrasi*, İstanbul: Pınar Yayınları, 2018.
- Kuş, Elif. *Nitel-Nitel Araştırma Teknikleri*, Ankara: Anı Yayıncılık, 4.Baskı, 2012.
- Öz, Mustafa. *Ana Hatlarıyla İslam Mezhepler Tarihi*, İstanbul: Ensar Yayınları, 5. Basım, 2018.
- Üzüm, İlyas. "Mezhep". Türkiye *Diyanet Vakfı Diyanet İslam Ansiklopedisi*. 29/526-532, Ankara: TDV Yayınları, 2004.

Summary

In recent sociology studies, the subject of youth emerges as an important field of study. In the process of globalization, it has created important effects and changes in many areas where information is more easily accessible. Religious identity is one of these areas. This article, which aims to understand the way young people perceive their religious identity through the sectarian dimension, comparatively examines the perceptions and attitudes of young people who define themselves as Islamist and those who do not identify themselves as such.

The research targets the 17-35 age group who use social media. The research was carried out through a questionnaire, which is a widely used data collection tool from quantitative research techniques. The survey, which was initiated among young people using social media during the pandemic period, was expanded with the snowball technique. The target audience was tried to be reached through internet and social media tools such as Facebook, Twitter, WhatsApp, Instagram, and Mail, and it was aimed to conduct a survey with 1000 young people. However, despite all efforts, the number of people participating in the survey was limited to 778. Some of the participants were not included in the evaluation process in the survey because they were over 35 years old.

Looking at the participant profile, women (31 percent) are less represented in the research group compared to men (69 percent). The average age of young people is 24 and singles make up the majority. Income status is relatively low. In terms of education, high school and university youth are in a more dominant position. From this point of view, it is understandable that their income status is low. Most of the young people have spent a significant part of their life in provinces and big cities (72 percent), and still 74 percent of them live in such settlements. This means that in this study, the religious identities and sectarian attitudes of urban youth will be discussed.

When the views of the youth participating in the research about the sects are analyzed, it can be said that the Islamist youth are more conservative and traditional than the others. Non-Islamist youth criticize sects on many issues and believe that it would be beneficial to benefit from other sects in particular. In this sense, non-Islamic young people are deviating from traditional views and drifting towards a position that society can worry about.

When the findings are carefully examined, it is seen that there is a divergence in four points between the Islamist youth and the others. These four points appear in three areas. In other words, young people differ in their perceptions and attitudes of sects, criticisms of sects, and discussions on updating sects. There is more alliance in terms of relations between sects.

The first issue of separation is about the necessity of following the madhhab. At this point, Islamist youth display a more conservative tendency compared to other youth. According to these young people, "It is necessary to follow a sect in order to live a religion." While the rate of Islamist youth who agree with this idea is 46 percent, the rate of non-Islamist youth rises to 76 percent.

The second issue of dissociation comes up with the view of one's own sect. While 42 percent of Islamist youth agree with the statement "I think my sect is the most correct sect", 50 percent of non-Islamist youth disagree. However, the 6 percent score difference does not make a big difference.

We see the third issue of division at the point of whether sects divide Muslims or not. While only 26.3 percent of Islamist youth agree with the statement "I think sects divide Muslims", 50.7 percent of non-Islamist youth agree.

Finally, non-Islamist youth show a more hesitant attitude towards updating sects. While nearly 30 of the Islamist youth agree with the statement "I think the sects should be updated", only 11.6 percent of the non-Islamist youth agree.

If we make an assessment on the basis of these four issues, Islamist youth tend to be more traditional and conservative, while non-Islamist youth have a more relaxed and liberal attitude. In other words, they tend to deviate more from traditional thinking.

When we leave aside the comparison between Islamist youth and others and look at the point at which young people differ from traditional ideas in general, we see that non-Islamist young people go beyond the usual views on many issues. 76 percent of non-Islamist youth do not consider it necessary to follow a sect in order to practice religion, slightly more than half think that they can imitate a cleric they respect even if they are not from their own sect, half believe that sects divide Muslims, 71 percent think that sects replace religion, 62 of them argue that sects are unnecessary, the real religion should be learned from the Qur'an, and 61 percent say that they can imitate the practices of other sects.

Considering these views of non-Islamic youth, it can be said that they do not share traditional thoughts and they have very flexible and innovative ideas, especially about sects. In addition, it is seen that they have a very tolerant attitude towards relations between sects. If these developments are a matter of concern in terms of deviation from tradition, it means that there is a critical attitude towards sects among Islamist youth.

Islamic youth and non-Islamist youth have a common understanding on only three points. First of all, many do not agree with the "4 right sects" discourse. They see those other than the four right sects of Ahl as-Sunnah as "Islamic" sects. Second, both groups believe that sects create problems in understanding religion. Finally, they express a positive approach to the point that sects can always produce solutions.

All these findings show that sects are not a taboo among young people (especially non-Islamist youth), but are now a controversial issue. However, these findings do not mean that young people always have clear thoughts about the phenomenon of sect. Although they

see sects as human formations and differentiations, they do not take kindly to the issue of updating them in our age. At this point, it can be said that there is a tendency to taboo the sects.